

שיבת הפתל - ירושלים
שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א
לפרשת פינחס תשע"ו
פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה

אלקינו - דבר יום ביומו - אין בו חטאת. לעומת זאת, הימים הטובים באים לתקן חטאים מסוימים, שהם מעשי הברואים, לכן יש בהם צורך בחטאת.

זו גם הסיבה לכך, שבתפלת מוסף של שבת - שהיא כנגד קרבן מוסף של שבת - איננו אומרים "מפני חטאינו גלינו מארצנו". ביו"ט אנו אומרים כן, וכן במוסף של ראש חודש שחל להיות בשבת אנו אומרים "ולפי שחטאנו לפניך אנו ואבותינו חרבה עירנו ושמש בית מקדשנו" - בגלל ראש חודש - אבל בשבת רגילה איננו מזכירים את החטא ואת החורבן. אמנם אנו אומרים "יהי רצון שתעלנו לארצנו ותטענו בגבולנו, ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו", וכל אחד מבין שתפלה זו נאמרת מפני שכרגע המקדש חרב, אבל בכל זאת, לא אומרים במפורש שבית המקדש חרב. רק ביום טוב וראש חודש שחל בשבת אומרים זאת במפורש. כי שבת היא בסימן של שלמות. אין וידויים על החטא בשבת. רק ביו"ט אנו מזכירים שמפני חטאינו קרה מה שקרה, ואין אנחנו יכולים לעלות ולהראות. בשבת אין חטאים ואין תיקונים. היא שלמה, היא מעין עולם הבא, בלי שום חסרון כלל. לכן "מזמור שיר ליום השבת" הוא "טוב להדות לה" (תהלים צב, א-ב). כי הכל שלם ומושלם, ללא שום חסרון.

זהו גם ההבדל בין מדרגתו של משה למדרגתו של יהושע. במדרגה של משה אין פגם. המדרגה של יהושע היא מדרגה עם פגם. אין לו דרגת השלמות של משה רבינו. לכן פני משה כפני חמה, ופני יהושע - כפני לבנה.

הלבנה קטרגה ואמרה, אי אפשר לשני מלכים שישמשו בכתר אחד, וכך גם יהושע קטרג ואמר "אֲדֹנָי מִשֶׁה כָּלֵאָם" (במדבר יא, כח). לעומת זאת, משה לא קינא לכבוד עצמו, הוא אומר "הֲמִקְנָא אֶתְּהָ לִי, וְמִי יִתֶּן כָּל עַם ה' נְבִיאִים, כִּי יִתֶּן ה' אֶת רִחוּוֹ עֲלֵיָהֶם" (שם, כט). הרי לפני משה כפני חמה, שלא קטרגה לכבודה, ופני יהושע כפני לבנה. כמובן, כוונתו של יהושע היתה לטובה, ח"ו שנקטרג על יהושע, אבל אחרי הכל - יש הבדל בין משה ליהושע.

בגדרי "כובש נבואתו"

קנאה לטובה מוצאים גם בפרשה שלנו, שפינחס מקנא את קנאת ה', והיא קנאה לטובה, שמכפרת על בני ישראל (שם כה, ג). אבל קנאתו של יהושע, למרות שהיתה לטובה, כנראה לא היתה לגמרי מוצדקת. למה? טוען יהושע, שלא ראוי מה שאלדד ומידד מתנבאים במקומו של משה רבינו, כי הוא בבחינת "מורה הלכה בפני רבו"⁶ (סנה' יז, א). באמת קשה

ההבדל בין מוספי השבת למוספי המועדים

ה' מצוה את משה רבינו: "קח לך אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון... וְסַמְכֵתָ אֶת יָדָי עָלָיו... וְנִתְּתָה מִהוֹדֶךָ עָלָיו" (במדבר כז, יח-כ). דורשת על כך הגמרא - "מִהוֹדֶךָ, ולא כָּל הוֹדֶךָ". שלא כל ההוד של משה רבינו עבר אל יהושע בן נון, אלא "פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה" (ב"ב עה, א). כמו שהלבנה מקבלת אור מהשמש אבל היא לא שוה באורה לאור השמש, כך יהושע מקבל אור ממשה, אבל הוא לא שוה באורו למשה. מיד אחרי פרשה זו של מינוי יהושע, באה פרשת התמידים והמוספים. מה הטעם לסמיכות הזאת, בין פרשת יהושע לפרשת התמידים והמוספים? רש"י מביא טעם מחז"ל (עי' רש"י כה, ב), אבל שבעים פנים לתורה, וא"כ אולי מותר להסביר גם באופן הבא¹: התורה אומרת, אם תרצה לדעת מה ההבדל בין פני חמה לפני לבנה - הסתכל בפרשת התמיד והמוספים. בכל קרבנות המוספים יש שער חטאת, ורק בקרבן התמיד ובמוסף יום השבת אין חטאת. למה? כי התמיד והשבת תלויים במהלך החמה [התמיד קרב בכל יום, ומוסף השבת - פעם בשבעה ימים], ושאר המוספים תלויים במהלך הלבנה [שכן הם תלויים במועד מסויים בחודש]. ולכן, התלויים במהלך החמה, אין בהם חטאת, כי השמש לא חטאה. והתלויים במהלך הלבנה, יש בהם חטאת, כי הלבנה חטאה בששת ימי בראשית, "שקטרגה ואמרה: אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד"² (רש"י בראשית א, טז).

החטאת הרי מעידה על חטא וחסרון³; וכיון שמעשיו ה' בששת ימי בראשית שלמים הם, כמו שנאמר: "וַיֵּאָר אֱלֹקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וַהֲגִיף טוֹב מְאֹד"⁴ (בראשית א, לא), הכל שלם ומושלם ללא שום חטא וחסרון - לכן אין במוספי השבת קרבן חטאת, רק עולות⁵. לעומת זאת, במוספי שאר המועדים יש קרבן חטאת, כי שאר המועדים הם תוצאה של חטאים וחסרונות - חטא הלבנה (ראש חודש), חטא אדם הראשון (ראש השנה), חטא העגל (יום הכפורים), והחטאים שגרמו לנו לרדת למצרים (עי' נדרים לב, א), שכתוצאה מזה נולד הצורך להוציאנו משם (פסח), ללכת במדבר ארבעים שנה (סוכות), ולקבל תורה (שבועות), בלי יכולת להשיג אותה מעצמנו, כדרך שהשיגו אותה אברהם יצחק ויעקב, שכמעט ולא חטאו בימי חייהם, [לכן נקראו "ישרים" (עי' כה, א)], ולכן הצליחו להשיג את התורה מעצמם, בלי לקבלה מן החוץ (עי' ב"ר צה, ג), ולקיימה עד שלא ניתנה (משנה קדושין פב, א; תנא דבי אליהו פ"ו ד"ה ברוך המקום). השבת היא מעשה אלקינו, היא שלמה לגמרי, לכן אין בה צורך בחטאת. וכן קרבן התמיד, שבא על מעשה

מה פירוש "בְּכָל לְבָבְךָ"? מבאר ה"חינוך", ש"בְּכָל לְבָבְךָ" הוא, שהלב יהיה פנוי מכל אהבה אחרת, ורק אהבת ה' תמלא אותו! "הכל כאין וכאפס ותוהו כנגד אהבתו ברוך הוא... עד שלא יהי רגע אחד ביום ובלילה בהקיצו שלא יהא זוכר אהבת אדוניו בכל לבו"⁸... והעובר על זה, וקובע מחשבותיו בענינים הגשמיים ובהבלי העולם שלא לשם שמים, רק להתענג בהם לבד... ביטל עשה זה, ועונשו גדול" (חינוך מצוה תי"ח). אמנם התורה מצוה גם "וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כָּמוֹךָ" (ויקרא יט, יח), וכן צריך לאהוב את התורה, ולאהוב תלמידי חכמים, וצריך שאדם יאהב גם את אשתו, ואשה את בעלה, אבל אהבות אלו צריך שתהינה חלק מאהבת ה'. למשל, בענין אהבת ישראל - היות ואני אוהב את ה', לכן אני אוהב גם את בניו, כדרך העולם, שהאוהב את חברו, אוהב גם את בני חברו. וכן בענין אהבת התורה - לאהוב אותה בגלל שהיא תורת ה' האהוב עלינו. [ואהבת תורה אמיתית, צריכה להתבטא גם במעשים בפועל: לאהוב ללמוד את התורה, לנסות להבין אותה יותר ויותר לעומק ולרוחב, בכמות ובאיכות, לחזור על מה שכבר למדנו, ולהשתדל שלא לשכוח]. כל האהבות האלו צריכות להיות אצלנו שלא כאהבות הנפרדות מאהבת ה'. קשה, כמובן, לקיים את הדברים האלה, אבל לפחות נדע מה נדרש מאיתנו, לדעת ה"חינוך". שאהבת ה' תמלא את כל לבנו, בלי שיוור מקום לאהבה אחרת, אפילו לא לאהבת עצמנו.

גם את ארץ ישראל צריך לאהוב. למרות שאין על זה ציווי מפורש בתורה, אבל ודאי שזהו רצון ה', שלא נהיה כדור המדבר שמאסו בארץ חמדת ה', אלא נאהב את ארץ חמדת ה'. ואולם, כפי שדברנו, גם אהבת ארץ ישראל צריכה להיות חלק מאהבת ה'. לא לאהוב את א"י מפני שיש בה נוף יפה וכי"ב, אלא מפני שהיא ארץ שבה משיגים שלמות רוחנית. ארץ שהנבואה שורה בה, שבית המקדש נמצא בה, והסנהדרין הגדולה, במהרה בימינו, וכל ההשגות הרוחניות. זו היא הסיבה האמיתית לאהבת א"י.

אפילו היום, בזמן החורבן, ההשגות הרוחניות שאפשר להגיע אליהן בא"י הן יותר גדולות מאשר בחו"ל⁹. ישנן מצוות רבות שאי אפשר לקיימן אלא בארץ ישראל, ולפי מה שמסבירים רש"י בקיצור (דברים יא, יח) והרמב"ן באריכות (ויקרא יח, כה)¹⁰, המקום האמיתי לקיום המצוות כולן, אפילו אלו שאינן תלויות בַּאָרֶץ (כמו שבת ופסח ותפלין ומזוזה), הוא רק בארץ ישראל¹¹, ומה שמקיימים אותן גם בחוץ לארץ הוא רק בבחינת "תְּצַיְבֵי לָךְ צִיָּנִים" (ירמיהו לא, כ), לזכר בעלמא, כדי שלא נשכח איך מקיימים אותן בארץ ישראל¹². אז גם אהבת א"י היא חלק מאהבת ה' ועבודתו. כך לפי דעת ה"חינוך".

בימות המשיח - החיים יהיו קשים יותר...

החיוב של "צפית לישועה" (שבת לא, א) כולל גם את הצפיה לקיום יעודה של ארץ ישראל, שכל ארץ ישראל תהיה לעם ישראל ע"פ תורת ישראל, ושנזכה לקיים בה את כל

להבין: הרי נבואה, אדם לא אומר מעצמו, אלא מה שהקב"ה אומר לו, ואסור לנביא לכבוש את נבואתו ולא לאומרה. נביא שכובש נבואתו, חייב מיתה בידי שמים (משנה סנה' פט, א). א"כ, למה מה שאלדד ומידר התנבאו במחנה, הוא בבחינת "מורה הלכה בפני רבו"? הרי היו חייבים לומר מה שנמסר להם בנבואה!

ועוד קשה, בדומה לזה, כשיאשיהו המלך שלח לשאול את חולדה הנביאה על הספר שמצא בבית המקדש (מ"ב כב, יד), שואלת הגמרא, הרי גם ירמיהו הנביא היה שם, ואיך חולדה הנביאה מתנבאה במקומו של ירמיהו? ומתרצת הגמרא, שחולדה קרובה ירמיהו היתה, ולכן לא היה מקפיד עליה (מגילה יד, ב). משמע, שאם היה ירמיהו מקפיד עליה, היה אסור לחולדה להתנבא. וגם כאן קשה, איך אפשר לומר שאם ירמיהו היה מקפיד, אסור היה לחולדה להתנבא? הרי אסור לנביא לכבוש את נבואתו!

כנראה שהפשט הוא, שאם ה' רוצה למסור נבואה לנביא, הנביא יכול לשאול את ה', איך אתנבא כשישנו פלוני הנביא שהוא גדול ממני? כמו שירמיהו אומר: "הֲנֵה לֹא יִדְעֵתִי דְבָר, פִּי נִעַר אֲנִי" (ירמיהו א, ו). וכן אצל משה רבינו מצינו שעמד והתוכח עם ה' במשך שבעה ימים, בנסיון להפטר משליחות הנבואה שרצה להטיל עליו. למה? - כי "לא היה רוצה ליטול גדולה על אהרן אחיו, שהיה גדול הימנו, ונביא היה" (רש"י שמות ד, ט). "אמר משה: עד שלא עמדת, היה אהרן מתנבא להם שמונים שנה... ועכשיו אני בא להם בתחום אָחִי, שיהא מֵיִצֵר"?! (תנחומא שמות ס"ו כד) הרי שהנביא יכול לנסות לבקש מה' שלא להתנבא לפני מי שגדול ממנו, ואז לא תמסר לו הנבואה, והוא לא יהיה בכלל "מורה הלכה בפני רבו", וגם לא יכנס למצב שיצטרך לכבוש את נבואתו. וממילא, אם הוא אינו עושה כן, ואינו מבקש מה' שלא להתנבא - הרי הוא בבחינת "מורה הלכה בפני רבו"⁷. [אלא ש"משה אמר כי הוא הרב, ומחל על כבודו, ומתאוה ושמת בכך" (רמב"ן במדבר יא, כח), ולא הקפיד, ולכן למעשה לא היתה כאן בחינה זו].

בזמנם של ירמיהו וחולדה היה עוד נביא אחד, וזה צפניה (ילק"ש ירמיהו סוף רמז רס"ב), ועליו חז"ל לא שואלים איך היה מנבא במקום שירמיהו מנבא. למה לא שאלו עליו? אולי מפני שירמיהו היה מנבא בשווקים, להמון העם, וצפניה היה מנבא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, בישיבות ובכוללים, לתלמידי החכמים, אז זה לא כל כך בגדר "בפני רבו", כי כל אחד מהם נשלח ונועד לציבור אחר. [כעין זה ראינו גם בדורות האחרונים, שה"חפץ חיים" היה גדול הדור אצל המון העם, והג"ר חיים עוזר זצ"ל היה גדול הדור אצל בני ישיבות].

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך - שיטת ה"חינוך"

פינחס מקנא את קנאת ה', וזה טוב לקנא לכבוד ה'. זה הדבר הרצוי. הכבוד האמיתי צריך להיות רק לה', הוא מלך הכבוד, ואהבה צריכה להיות רק אליו. הפסוק הרי אומר, "וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ".

אבל לא רק דיני נפשות חסרים לנו, אלא כל התורה כולה חסרה לנו! חז"ל הרי קבעו תענית על המחלוקות הרבות שנתגלעו בין בית שמאי ובית הלל, ושנעשתה תורה כשתי תורות (עי' שו"ע או"ח סי' תק"פ סוף ס"ב). כל שכן אצלנו, שנעשתה תורה כמאה תורות! בעקבות החורבן והגלות וביטול הסנהדרין, נעשתה אצלנו התורה כמאה תורות, ואין הלכה ברורה. זה נוהג לפי הגר"א, וזה לפי ר"ת, זה לפי הרמב"ם וזה לפי הבית יוסף ושאר גדולי ישראל. אמנם מחלוקות אלו מְרַבּוֹת פלפולא דאורייתא, ע"י שכל צד מתאמץ להביא ראיה לדבריו, והצד שכנגדו צריך לסתור את הראיות, ובזכות זה יש לנו הרבה ספרים, אבל לא זו הצורה האמיתית והמלאה של התורה כפי שהיתה מימות משה רבינו, שידעו כל דבר בכירור.

אנו מתפללים שתהיה סנהדרין, שיהיה משיח, שיבוא אליהו, אולי משה רבינו כבר יקום בתחיית המתים, אז יאמרו לנו מה נכון ומה לא נכון. אמנם יש לנו חכמים ופוסקי הלכה שאנו חייבים להתנהג על פיהם, מה שהמחבר אומר מחייב אותנו, ומה שהרמ"א אומר לאשכנזים מחייב אותנו, אבל האמת המוחלטת חסרה לנו כשאין בית המקדש קיים.

הגמרא מספרת על רבי יהושע בן לוי, שראה את אליהו הנביא ושאל אותו מתי יבוא. אמר לו אליהו: "היום אם בקליו תשקעו" (תהלים צה, ז). בכל יום יכולה לבוא הגאולה, אם נהיה ראויים לה, ואם "יכספו לה ישראל תכלית ה' פ' ס' ה'" (כוזרי מאמר ה' סוף אות כז).

אם נכסוף לגאולה תכלית הכוסף, ונתאים את מעשינו שיהיו ראויים לגאולה, נזכה בעז"ה לגאולה, וכבר לא נצטרך להתאבל על ירושלים, אלא נזכה לראות בשמחתה, וצום החמישי יהיה לששון ולשמחה. שמעתי פעם מהרב הדרי שליט"א, שחסידים אומרים, שכשיבוא משיח, שבעה עשר בתמוז יהיה יום טוב, ותשעה באב שלאחריו יהיה יום טוב, והימים שבינתיים יהיו ימי חול המועד. וזקני החסידים אומרים להפך, שתשעה באב יהיה יו"ט, ושבעה עשר בתמוז שלאחריו יהיה יו"ט, והימים שבינתיים הם יהיו ימי חול המועד¹⁵. בין אם כך ובין אם כך, יהי רצון שנזכה כבר בעז"ה ש'צום ה'רביעי' ו'צום ה'חמישי' ו'צום ה'שביעי' ו'צום ה'עשירי' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמגדים טובים¹⁶ (זכריה ח, יט) במהרה בימינו, אמן.

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

המצות התלויות בארץ בכל חומרתן, כפי שכתב הרמב"ם, שלעתיד לבוא "חוזרין כל המשפטים כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות ועושין שמיטין ויובלות, ככל מצותה האמורה בתורה" (הלכ' מלכים פ"א ה"א). כרגע, יובל אין לנו כלל, ושמיטה יש לנו רק מדרבנן (לדעת רוב הפוסקים), ולכן מקילין בכל מיני שאלות. אבל כשיבוא משיח, לא יהיה עוד מקום להקל, שכן יחזרו שמיטין ויובלות לנהוג מן התורה.

ובכלל, מי שחושב שכשיבוא משיח החיים יהיו קלים יותר - טועה. החיים יהיו קשים יותר כשיבוא המשיח. למשל, כל דיני טומאה וטהרה, שכמעט ואינם מעסיקים אותנו היום - חוץ מלענין כהנים, שאסורים ליטמא למת (שו"ע יו"ד סי' שע"א), ולענין סכך, שאסור לעשותו מדבר המקבל טומאה (שו"ע או"ח סי' תרכ"ט), ולעוד כמה ענינים¹³ - יחזרו לנהוג. הפרשת תרומות והמעשרות תהיה מדאורייתא, הפרשת חלה תהיה מדאורייתא, כל הלכות קדשים יחזרו לנהוג, קרבן פסח, עולת ראיה ושלמי חגיגה. היום, לאחר שיהודי סיים להתפלל שחרית ומוסף ביו"ט ראשון של רגלים, יכול ללכת לאכול ולישון. אבל כשיבנה המקדש, יצטרך במקום זה לעמוד בעזרה בתור ארוך, כדי להקריב עולת ראיה ושלמי חגיגה. כמו כן תחזור הסנהדרין ויחזרו ארבע מיתות בית דין ודיני מלקות. מי שמצפה א"כ לקולות בימות המשיח, עלול לנחול אכזבה קשה. להפך, אנו מצפים לחומרות בימות המשיח, לא לקולות¹⁴. החיים יהיו יותר קשים בימות המשיח. אבל אדעתא דהכי אנו רוצים משיח, כדי להתחייב בכל המצוות והחומרות הללו.

בהירות התורה בימות המשיח

אנו מצפים גם לחידוש מלכות בית דוד, ולסנהדרין שתחזור למקומה. הרי זה עיקר תפקידו של בית המקדש, "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", כמו שאומר הנביא: "וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים... וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ: לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה', אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְיִרְנוּ מִדְּרָבָּיו, וְנִלְכָּה בְּאַרְחֻתָּיו. כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה, וְדָבַר ה' מִירוּשָׁלַם" (ישעיהו ב, ב-ג). כשבית המקדש אינו קיים, אי אפשר לדון דיני נפשות (סנה' נב, ב). למה? כי המקדש משפיע שפע של רוחניות, ואז הסנהדרין יכולים לכוון לאמיתה של תורה. אבל כשהמקדש אינו קיים, מי יודע, אולי יש איזה צד זכות שנעלם מעיני הסנהדרין. בשאר הדברים הסנהדרין פוסקת גם כשאין מקדש. באיסור והתר, בדיני ממונות, בי"ד פוסקים גם כשאין מקדש. אבל בדיני נפשות, שהם חמורים יותר, אסור לדון כשאין מקדש. מפני שהמקדש נותן רוח הקודש לחכמים, שלא יתעלם מהם שום דבר.

1. כתב ה"אור החיים" הקדוש: "דע, כי רשות לנו נתונה לפרש משמעות הכתובים בנתיבות העיון ויישוב הדעת, הגם שקדמונו ראשונים ויישבו באופן אחר; כי שבעים פנים לתורה, ואין אנו מזהירים שלא לנטות מדברי הראשונים אלא בפירושים שישתנה הדין לפיהן" ("אור החיים" בראשית א, א. וכן כתב בהקדמתו לתורה, ובעוד כמה מקומות). וכעין זה מובא כבר ב"תוספות יום טוב" לגבי פירוש המשנה, וז"ל: "...אע"פ שבגמרא לא פירשו כן, הואיל לענין דינא לא נפקא מינה ולא מידי, הרשות נתונה לפרש. שאין אני רואה הפרש בין פירוש המשנה

- לפירוש המקרא, שהרשות נתונה לפרש במקראות כאשר עינינו הרואות חבורי הפירושים שמימות הגמרא. אלא שצריך שלא יכריע ויפרש שום דין שיהא סותר דעת בעלי הגמרא (תויו"ט נזיר פ"ה מ"ה).
2. ואף שטענת הלבנה היתה "דבר הגון" (חולין ס, ב), כי באמת אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד, והיא טענה נכונה, ואולם חטא הלבנה היה בהסתכלות שלה, במה שאמרה "אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד", שהרי לא שני מלכים יש כאן, אלא רק מלך אחד, וזהו הקב"ה, שרק הוא מלך, והחמה והלבנה הם עבדיו ומשרתיו, והם יכולים להיות שוים, שהרי אפשר לשני עבדים או שני שרים להיות במעמד שווה. ומפני שהלבנה הרגישה שהיא "מלך", לכן נאמר לה "לכי ומעטי את עצמך" (שם), כדי שלא תרגיש שהיא מלך (שמעתי בשם הג"ר יעקב כץ שליט"א).
3. "חטא" פירושו גם "חסרון", כמו שאומרת בת שבע לדוד: "וְהָיָה פֶּשַׁכְּבִי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ עִם אֲבֹתָיו (ואדניהו ימלוך תחתיו), וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה חֲטָאִים" (מל"א א, כא). אם אדוניהו יתפוס את המלוכה, תחסר המלוכה ממני ומבני.
4. "ולזה גם נתכוין אונקלוס שאמר בכאן 'וְהָא תְּקִין לְחֻדָּא' [ולא אמר 'וְהָא טֵב לְחֻדָּא']. יאמר, שהוא מתוקן הַסְּדֵר מֵאֲדָר (רמב"ן בראשית א, לא). רצונו לומר, שלא רק כל דבר ודבר בבריאה הוא טוב בפני עצמו, אלא גם השילוב והסידור של כל הדברים יחד למערכת אחת הוא טוב. ולכן לא תרגם כאן אונקלוס "טוב", אלא "מתוקן", שזה מראה על מערכת שלמה הפועלת בשלמות ובהרמוניה, ולא רק על דבר אחד שהוא טוב. [ותיבת "מאד" באה להורות על ענין נוסף, ע"ש ברמב"ן].
5. וכבר עמד על כך הרמב"ן וכתב: "אין במוספי השבת חטאת כשאר כל המוספין, מפני שכנסת ישראל בת זוגו, והכל שלום, והמשכיל יבין" (רמב"ן במדבר כח, ב). ובפשטות הכונה היא, שהשבת עומדת בסוד עולם שלום ולא, בלי חסרונות, וכפי שביאר הרב שליט"א למעלה. [ועי' גם "פרי צדיק" פרשת פנחס אות י"ג ד"ה ומה שכתב הרמב"ן].
6. "כי היה המנהג בישראל, שלא יתנבא אדם בעתידות במקום נביא גדול ממנו, אבל הולכים אחריו כתלמידיו והם בני הנביאים" (רמב"ן במדבר יא, כח).
7. לכאורה עדין לא מובן. הרי סוף סוף, אחרי שכבר נמסרה הנבואה לנביא, איך רצתה הגמ' שלא יאמר אותה? והרי הוא כובש נבואתו! ובפשטות התירוץ לשאלה זו הוא, דכל זמן שהנביא מוכרח ומעוכב שלא לומר את נבואתו מחמת הדין של "מורה הלכה בפני רבו", זה גופא הרי סיבה שלא יחשב כובש נבואתו, [וחשיב במשך כל הזמן הזה כאילו הוא נמצא במקום המטונף, שאסור לומר שם דברי תורה ונבואה, דודאי לא נאמר שבמצב כזה הוא נחשב כ"כובש נבואתו"].
8. וכן כתב הרמב"ם: "דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי, ויעזוב כל מה שבעולם חרץ ממנה, כמו שצוה ואמר: בכל לבבך ובכל נפשך" (הלכ' תשובה פ"ה ה"ו).
9. כמו שכתב הגה"צ ר"א דסלר זצ"ל: "העוסק בתורה בארץ ישראל וזכה לסייעתא דשמיא מרובה והשפעה מיוחדת... ובדורנו אנו רואים בחוש, כיצד צעירים העוסקים בתורה מתפתחים בארץ ישראל... ומשיגים הרבה יותר מאשר משיגים בחינוך התורני בשאר הארצות" (מכתב מאליהו ח"ג עמ' 196).
10. ועי' גם רמב"ן דברים ד, ה.
11. ועי' שו"ת הרשב"א (ח"א סי' קל"ד) שגם הוא כתב כן.
12. כמובן, אין הכונה שאין חיוב מן התורה לקיים מצוות בחו"ל. אלא הכונה היא, שביחס לארץ ישראל, עבודת ה' בחו"ל היא רק בבחינת "הצידי לך צינים". [ונהגה, יש מצוות שחיובן לא התחיל במתן תורה, אלא רק משנכנסו ישראל לארץ, אע"פ שהן אינן מצוות התלויות בארץ (עי' רמב"ן דברים א, א). ויתכן שהסיבה לכך היא, מפני שעיקר קיום התורה הוא רק בא"י, ולכן כל עוד לא נכנסו ישראל לארץ, לא חלה עליהם חובת מצוות אלו כלל].
13. עי' למשל שו"ע יו"ד סי' קצ"ס; ושם סי' ר"א סע' מ"ח.
14. ובכל זאת קולא אחת תהיה בימות המשיח, והיא, שכיום אנו נוטלין לולב שבעה ימים, זכר למקדש, ולימות המשיח "יחזרו הדברים לישנן" (רמב"ם פ"ז מהלכ' לולב ה"טו), ולא יטלו לולב בגבולין אלא יום ראשון בלבד.
15. ובקובץ "בית אהרן וישראל" (כסלו-טבת תשס"ד - עמ' קמ"ו) מובא, דודאי אין בכונת דעה זו לשלול שגם ג' השבועות יהיו ימים טובים כימי חוה"מ. ונמצא א"כ שכל ימות השנה יהיו כימי חוה"מ. ונתבאר שם, שעומק הענין בזה הוא כדברי הרדב"ז, דבאר שמה שאמרו חז"ל שלעתיד לבא כל המועדים יהיו בטלים, היינו "שלימות המשיח תרבה הטובה והשמחה והמנוחה והתענוג, עד שיהיו כל הימים שוים אצל בני אדם, כאלו נתבטלו המועדים, שאין הפרש בין חול למועד" (שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תתכ"ח). וזו גם הכוונה במאמר החסידים המובא כאן למעלה, שכל ימי השנה יהפכו לימי חוה"מ. היינו, שלימות המשיח תהיה ההתרוממות גדולה כל כך, עד שישוו או החול והמועד, וכל הימים יהיו שוים לטובה בעונג הרוחני שיהיה בהם.
- [ועי' עוד בקובץ הנ"ל - "בית אהרן וישראל" - בעמ' קמ"א, שמובא שם מכתב שכתב להם הרב שליט"א, והוא חותם בו כך: ובנין המקדש תחזור העבודה לבית אהרן, וישראל יביעו רון, בנסע הארון לבית האחרון, בב"א].
16. והטעם שד' ימי התעניות עתידים להיות ימי "ששון וקְשִׁמְחָה וקְמִיעָדִים טובים", הגם שלא אירעה בהן שום ישועה ושום דבר משמח, יש מבארים על פי דברי הרמב"ם, שכתב: "יש ששם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן, כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה, ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב" (רמב"ם הלכ' תעניות פ"ה ה"א), וכתב עוד, "מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן וכו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם" (שם פ"א ה"ב). נמצא, שלאחר שבאה הישועה, יש מקום לשמחה בימי התעניות, שהרי הן היו הגורם להסיר מעלינו הצרה. ובדרך דומה לזה שמעתי לתרץ עוד, שהרי אמרו חז"ל "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על ירושלים - אינו רואה בשמחתה" (תענית ל, ב). ולפ"ז נמצא, שההתאבלות על ירושלים היא גופא סיבה לראות בשמחתה, וא"כ למפרע יתברר שהצומות היו סיבה לנו לראות בשמחת ירושלים, וא"כ למפרע נמצא שהם ימים טובים, שהרי היו הגורם שנוכה לראות בשמחת ירושלים.